**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ**
**ҚАРАҒАНДЫ ТЕХНИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Д.Г. Шорманбаева, У.С.Жумаканова, Н.Ж. Сарсенбеков**

«Философия» пәні бойынша СОӨЖ сабағы бойынша барлық білім беру бағдарламаларының студентеріне арналған

# ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР

**ҚАРАҒАНДЫ 2024**

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ**

**ҚАРАҒАНДЫ ТЕХНИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

«Қазақстан халықтарының ассамблеясы және әлеуметтік – гуманитарлық пәндер» кафедрасы

Д.Г. Шорманбаева, У.С.Жумаканова, Н.Ж. Сарсенбеков

«Философия» пәні бойынша СОӨЖ сабағы бойынша барлық білім беру бағдарламаларының студентеріне арналған

# ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР

**ҚАРАҒАНДЫ 2024**

**ӘОЖ 350 (574). (07) = қаз**

Д.Г.Шорманбаева,У.С.Жумаканова, Н.Ж. Сарсенбеков «Философия» пәні бойынша барлық мамандық студенттері семинарлық сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар – Қарағанды, КарМТУ баспасы, 2024,16 б.

«Философия» пәні бойынша СОӨЖ сабақтар (күндізгі оқу бөлімінде оқитын студенттерге арналған) әдістемелік нұсқаулар типтік бағдарлама мен оқу жоспарының талаптарына сәйкес және кредитті білім беру технологиясы арнасында жасалған.

Әдістемелік нұсқаулар Қарағанды техникалық университеттің барлық мамандықтарының студенттері мен оқытушыларына арналған.

Пікір жазған: ҚарМТУ-дың Редакциялық-баспа кеңесінің мүшесі, педагогика ғылымдарының докторы, АӘД кафедасының доценті **Б.С.Исмакова**

**Университеттің Редакциялық – баспа кеңесі ұсынған**

©Қарағанды техникалық университеті, 2024ж

## Кіріспе

Өзіндік жұмыс-бұл оқытушының тапсырмасы бойынша және әдістемелік басшылығы кезінде аудиториядан тыс (аудиториялық) уақытта, бірақ оның тікелей қатысуынсыз (студенттердің жұмысына жетекші рөл қалдыратын оқытушының ішінара тікелей қатысуымен) орындалатын студенттердің жоспарланатын оқу, зерттеу, ғылыми-зерттеу жұмысы.

Өздік жұмыс, әсіресе "Философия" пәні аясында, студенттің оқу және ғылыми қызметінің маңызды түрі болып табылады.

Студенттердің өзіндік жұмысы бағдарламаның оқу жоспарында қарастырылған және студенттердің оқу қызметіне көп көңіл бөлінеді. Студенттер қызметінің бұл түрі Әлемдік философиялық ойдың рухани мұрасын неғұрлым толық ұғынуға ықпал етеді, зерттеу, дереккөздермен шығармашылық жұмыс жасау дағдыларын, адам болмысының маңызды санаттарын жеке ұғынуға, дүниетанымды қалыптастыруға ықпал етеді.

**СОӨЖ курсының оқыту әдістемесі**

| № | Тақырып атауы | Сағаттар саны |
|---|---|---|
| 1-2 | Ойлау мәдениетінің пайда болуы. Философияның пәні мен әдісі | 2 |
| 3. | Сана, рух және тіл | 1 |
| 4. | Болмыс. Онтология және метафизика | 1 |
| 5. | Таным және шығармашылық | 1 |
| 6. | Білім, ғылым, техника және технологиялар | 1 |
| 7. | Логика | 1 |
| 8. | Риторика | 1 |
| 9. | Адам философиясы және құндылықтар әлемі | 1 |
| 10. | Өмір және өлім. Өмірдің мәні | 1 |
| 11. | Этикалық теорияларды зерттеу және оларды басқаруда қолдану | 1 |
| 12. | Еркіндік философиясы | 1 |
| 13. | Қоғам және мәдениет | 1 |
| 14. | Тарих философиясы | 1 |
| 15. | Дін философиясы | 1 |
| Барлығы | | 15 |

## Тақырыбы 1-2. Ойлау мәдениетінің пайда болуы. Философияның пәні мен әдісі

1.Философия дүниетанымның бір түрі ретінде. Философиялық мәселелердің табиғаты.
2.Қазіргі әлемдегі философияның рөлі.

Бірінші сұрақ "дүниетаным"ұғымын талдауды қамтиды. Ол үшін дүниетанымның құрылымдық компоненттерін анықтап, оларға қысқаша сипаттама беру керек. Дүниетанымның негізгі түрлерінің тиісті дүниетанымдық деңгейге жататындығын анықтау қажет. Жауап беру кезінде көрсетілген тәсіл олардың әрқайсысының ерекшелігін анықтайды.

"Философия" және "дүниетаным"деген екі ұғымның арақатынасын анықтауға тырысыңыз. Бұл сізге философиялық білімнің ерекшеліктерін анықтауға көмектеседі. Философияның пайда болу себептері мен шарттарын түсіндіріңіз. Негізгі философиялық мәселелерді қарастыру кезінде проблемалардың өзгеруін немесе екпіндердің өзгеруін көрсететін философияның негізгі тарихи түрлеріне қысқаша тоқталыңыз.

Екінші сұрақта философия қарастыратын мәселелер шеңберінің кеңдігін көрсетіңіз, оларды тиісті философиялық пәндерге топтастырыңыз: онтология, эпистемология, әлеуметтік философия, философиялық антропология, аксиология, тарих философиясы және т. б. қолданылатын әдістерге назар аударыңыз
философиялық ойлау.

Философияның қазіргі қоғамда атқаратын функцияларын анықтаңыз.

Қолданылатын әдебиеттер

1.Нурышев Г.Ж. «Философия» – Алматы: 2013.
2.Петрова В.Ф., Хасанов М.Ш. «Философия». – Алматы: Эверо, 2014
3.Западноевропейская философия XVIII в. Москва. 2016
4.Лосев А. Ф. Философия. Мифология. Культура. Москва. 1991
5.Ильенков Э. В. Философия и культура. Москва.2015.

## Тақырыбы 3. Сана, рух және тіл

1.Сана, жан, тіл ұғымдарын сипаттау.
2.Сананың дамуы мен қалыптасуын түсіндірудегі тұжырымдамалар мен тәсілдерге салыстырмалы талдау жасаңыз.

Сана-адамның өзін әлемде "табу" тәсілін білдіретін, адамның субъективтілігінің барлық байлығын қамтитын философиялық категория: танымдық іс-әрекет, эмоциялар, бағалау, мақсаттар, мұраттар, құндылықтар, нормалар және т. б.

Сана мен бейсананың арақатынасы мәселесі де бай дәстүрге ие. Алайда, бұл мәселені З.Фрейд пен К. Юнгтің еңбектерінен бастап талдап, содан кейін психоаналитикалық философия, экзистенциализм және феноменология өкілдерінің бұл мәселені қарастыруға не қосқанын көрсеткен дұрыс.

Екінші сұрақты аша отырып, адамның әлемге, екіншісіне және өзіне деген қарым-қатынасының әртүрлілігінде өзінің жеке болмысын білуі көбінесе оның тілінің мүмкіндіктерімен анықталатынына назар аудару керек. Бір жағынан, тіл, сөйлеу-бұл сананың барлық құрылымдарымен, сондай-ақ психикамен, бейсаналықпен, денемен байланысты органикалық қабілеті. Екінші жағынан, тіл – бұл әмбебап байланыс құралы. Тілдің негізгі функцияларын анықтай отырып, адамның қарым-қатынас тілі мен кез-келген белгі жүйесі арасындағы түбегейлі айырмашылықты көрсетіңіз.

Сананың келесі ұғымдарына тоқталу керек: субстанционалды, функционалды, экзистенциялық-феноменологиялық. Талдау келесі негізгі ұстанымдарға негізделуі керек: негізгі ережелер мен негізгі өкілдер.

Қолданылатын әдебиеттер

1.Нурышев Г.Ж. «Философия» – Алматы: 2013.
2. Петрова В.Ф., Хасанов М.Ш. «Философия». – Алматы: Эверо, 2014.
3.Бертран Р. «История западной философии» – М.: Издатель Litres, 2018.
4. Абишев К. А. Философия. Алматы. 2016
5. Лавриненко В.Н. Философия М.,2015

## Тақырыбы 4. Болмыс. Онтология және метафизика

1.Философиядағы болмыстың мәні мен маңызы. Болмыс категориясын түсіндіруге философиялық көзқарас.
2.Онтологиялық мәселе метафизикалық тәсіл.

Бірінші сұрақ болмыстың ең маңызды философиялық тұжырымдамаларына қысқаша шолу жасайды және мәселенің негізгі аспектілерін бөліп көрсетеді: "болмыс", "шындық", "бар", "бар", "зат"ұғымдарының арақатынасы.
Екінші сұрақта болмыстың өзіндік ерекшеліктері бар шындықтың әртүрлі "қабаттарын" бөліп көрсету керек, мысалы: табиғаттың болуы, әлеуметтік болу, рухани (идеалды) болу.
Екінші сұраққа дайындық кезінде метафизика мен диалектиканы болмыс формаларын зерттеудің негізгі әдістері ретінде қарастыру қажет. Показать олардың ұқсастығы, айырмашылықтары мен өзара іс-қимыл танымдық процесінде.

Қолданылатын әдебиеттер

1. Петрова В.Ф., Хасанов М.Ш. «Философия». – Алматы: Эверо, 2014.
2. Западноевропейская философия XVIII в. Москва. 2016.
3. Лосев А. Ф. Философия. Мифология. Культура. Москва. 1991.
4. Ильенков Э. В. Философия и культура. Москва.2015.

## Тақырыбы 5. Таным және шығармашылық

1.Мән-мағынасын тану. Таным философиялық мәселе ретінде.
2.Әр түрлі философиялық ұғымдардағы білімнің мәнін анықтау.
3.Танымдағы шығармашылықтың рөлі.

Гносеология-таным процесінде адам мен әлемнің қарым-қатынасын зерттейтін философияның бір саласы. Таным-бұл әлемнің субъективті түрінде шығарылған заттарды, күйлер мен процестерді жүйелеуге және сақтауға бағытталған адамның рухани қызметі. Әлемге танымдық көзқарас білім субъектісі мен білім объектісінің бөлінуін қамтиды. Бірінші сұрақтың мазмұнын ашып, өткен мен қазіргі кездегі танымдық тұжырымдамаларда бірауыздылықты анықтау мүмкін еместігін түсіндіріңіз. Әр түрлі танымдық ұстанымдарға мысалдар келтіріп, олардың мәнін ашыңыз (агностицизм, скептицизм, танымдық оптимизм). Эпистемологиялық ілімдердің тарихы бізге әр түрлі деңгейдегі қауымдастық субъектілері туралы идеялардың үлгілерін береді: жеке субъект идеясына өте жақын тұжырымдамалардан әмбебап немесе абсолютті субъектінің өте жалпыланған тұжырымдамаларына дейін. Сонымен қатар, ерте философиялық ілімдерде білім тақырыбын жеке адаммен анықтау кезінде қандай

проблемалар туындайтынын көрсетуге болады. Ағылшын эмпиризмінің дәстүрлеріне сәйкес дамыған білім теорияларында тақырып ғалымдар қауымдастығы ретінде түсініледі. Әлеуметтік-тарихи субъектінің тұжырымдамасы одан да үлкен, оның мәні адам тек ОЖ процесінде субъект болады-
оның өмірінің мәдени жағын құрайтын идеялар мен заттар әлемін шайқастыру. Ежелгі дәуірде де трансцендентальды тақырып идеясы пайда болады, ол И.Канттың философиясында, ал кейінірек Э. Гуссерль философиясында дамиды.
Таным объектісі сонымен қатар эпистемологияның негізгі категорияларының бірі болып табылады. Эпистемологиялық объект мәселесі екі негізгі сұраққа жауап береді: біріншісі-субъектінің танымдық қызметі не бағытталған, екіншісі-қандай
осылайша, субъект оған қатысты сыртқы объект туралы білім алады. Осы сұрақтарға жауаптар объектіні түсіну дамитын бірқатар негізгі бағыттарды анықтауға мүмкіндік береді. Ең алғашқы тұжырымдама-бұл зат ретінде объект. Кейінірек-объект құбылыс ретінде, яғни и.Канттың "өзіндегі нәрсе"туралы ілімінде толық көрініс алған құбылыс. Қазіргі философияда объект "басқа болу"деп түсініледі. Бұл тұжырымдамалардың ерекшеліктері бірінші сұраққа жауап беру кезінде ашылуы керек.

## Қолданылатын әдебиеттер

1.Нурышев Г.Ж. «Философия» – Алматы: 2013.
2.Петрова В.Ф., Хасанов М.Ш. «Философия». – Алматы: Эверо, 2014.
3. Бертран Р. «История западной философии» – М.: Издатель Litres, 2018.
4. Проблема человека в западной философии. Москва. 2015.
5.Лавриненко В.Н. Философия М.,2015
6. Лосев А. Ф. Философия. Мифология. Культура. Москва. 1991.

## Тақырыбы 6. Білім, ғылым, техника және технологиялар

1.Ғылым білім, қызмет және әлеуметтік институт ретінде.
2.Ғылымдардың жіктелуі: Аристотель, Әл-Фараби, Ф.Бэкон, О. Комте.
3.Ғылыми-техникалық прогресс мәселесі және қазіргі ғылымның даму болашағы.

Қазіргі уақытта "ғылым" ұғымы үш мағынада түсіндіріледі: білім жүйесі ретінде, білімді өсіру қызметі ретінде және әлеуметтік институт ретінде. Сіздің міндетіңіз
ғылымның ерекшеліктері мен негізгі функцияларын үш формада қарастырыңыз
Екінші сұраққа дайындық әртүрлі жіктеулерді талдауды қамтиды. Кез-келген жіктеу белгілі бір өлшемдерге сәйкес жасалатынын есте ұстаған жөн. Сондықтан, талдауға кіріспес бұрын, жіктеудің негізгі критерийлері (белгілері) туралы толығырақ тоқталу керек.
Тарихи даму процесінде ғылым қоғамның тікелей өндірістік күшіне айналды. Ол шындықты сипаттап қана қоймай, оны өзгертеді. Үшінші мәселені ұсыну кезінде ғылым мен техниканың арақатынасын өзгерту мәселесін шешудің келесі негізгі тәсілдерін бөліп көрсету керек:
1) техника қолданбалы ғылым ретінде қаралады; 2) ғылым мен техниканың даму процестері дербес процестер ретінде қаралады; 3) ғылым техникалық аппараттар мен құралдардың дамуына бағдарлана отырып дамыды. Қосымша әдебиеттерді қолдана отырып, осы тәсілдердің мазмұнын ашу керек

## Қолданылатын әдебиеттер

1.Нурышев Г.Ж. «Философия» – Алматы: 2013.

2. Петрова В.Ф., Хасанов М.Ш. «Философия». – Алматы: Эверо, 2014.
3.Бертран Р. «История западной философии» – М.: Издатель Litres, 2018.
4. Абишев К. А. Философия. Алматы. 2016
5. Лавриненко В.Н. Философия М.,2015